

Met dank aan, Lenie Bos, Nienke de Wit, Janny Bakker, Charlotte Fontein, Ineke van Herwerden, Ruud Hehenkamp, Janny Joosse, Tiny Kruijmer-Vos, en medewerkers van het Huizer Museum voor het meedenken en – lezen.

Samen vertellen we de geschiedenis.

Reacties zijn welkom: hoosjer@hotmail.com

Eerste druk maart 2017
ISBN 9789402159288

Uitgave in eigen beheer

De foto's zijn ter beschikking gesteld door Drukkerij Bout, het Huizer Museum, Peter Kos en Pieter Hogenbirk.

Informatie uit deze publicatie mag gebruikt worden met bronvermelding.

Inhoudsopgave:

1. Samen vertellen we de geschiedenis	4
2. Huizen rond 1900 –het begin van de Nieuwe Tijd	7
3. Huizer Vrouwen in Verhalen	17
4. Huizer Vrouwen in Beelden	29
5. De Huizer Vrouw, bestaat ze wel?	44
6. Bronnen	52

1 Samen vertellen we de geschiedenis

Bestaat ze werkelijk: DE Huizer Vrouw? Jarenlang was dat voor mij een vraag zonder antwoord. Maar ik kreeg hulp uit onverwachte hoek. Een tijd geleden verscheen in de Huizer Courant de column van Harpie, Bessie en Waimpie, drie klessebessende vrouwen, die in onvervalst Huizer dialect de gebeurtenissen in het dorp met scherpe tong becommentariëren. Drie Huizer Vrouwen. Hun klederdracht en het dialect onderstrepen dat. Ze bestaan dus. Opgelucht kon ik ademen. Maar hiermee was nog niet alles gezegd. Want wat maakt die Huizer Vrouw zo bijzonder?

In deze tijd van het grote Ik en het nog grotere gelijk is het een hachelijke onderneming om uitspraken te doen over bepaalde bevolkingsgroepen. Gevaarlijk, maar juist daarom niet minder uitdagend. Natuurlijk ervaar ik dagelijks, dat ook Huizer Vrouwen individuen zijn met persoonlijke karaktertrekken. Maar ik merk ook, dat zij wortelen in een hechte gemeenschap, die hun herkenbaar maakt. Iedere oorspronkelijke Huizer is een familiemens met een diepe belangstelling voor zijn geschiedenis. De Huizer Courant bestaat al honderd jaar en wordt in tegenstelling tot veel andere lokale kranten niet bedreigd in zijn bestaan. Facebook staat vol met foto's en weetjes over het Huizer verleden, die veelvuldig bekeken, gedeeld en becommentarieerd worden. Samen schrijven we onze geschiedenis.

De Huizer samenleving en de echte Huizers trokken direct mijn belangstelling, toen ik vijfenveertig jaar geleden midden in het Oude Dorp kwam wonen. Aan alle kanten om ons heen woonden autochtone Huizers. In het voorhuis van onze boerderij leefde de laatste nettenboeter van het dorp. Aan de overkant van de ene straat huisde de melkboer met een kaaswinkel, aan de andere overkant een boer met koeien op stal en aan de derde kant een bakker die niet meer bakte. Alle gelegenheid dus om de Huizers in hun dagelijkse doen en laten te leren kennen. Zij keken de eerste jaren van ons verblijf in Huizen de kat uit de boom, soms letterlijk, wij ook. Wij leefden niet het leven, dat zij gewoon waren. We waren niet getrouwd, hadden geen kinderen en onze familie woonde ver weg. Zondags sportten we. Wij waren stadse buitenluiers. Maar ze vroegen niets, accepteerden ons, hoewel ze ons wel lieten weten dat in het dorp bepaalde leefregels golden. Zo konden wij op zondag geen schop lenen om onze rabarberplanten in de grond te zetten en het ophangen van de was, was op de dag des Heeren ook niet gewenst. Maar toen wij het moeilijk hadden, stonden zij klaar om ons te helpen. Op hun verjaardagen beleefden we hoe hecht Huizer families zijn. Meningsverschillen over politiek en geloof werden luidruchtig bediscussieerd. Het viel ons op dat vrouwen zich in die discussies niet ongemoeid lieten. Dat was de eerste confrontatie met de rol van vrouwen in de Huizer samenleving. Zij lieten zich de kaas niet van het brood eten.

Mijn belangstelling voor de rol van vrouwen in onze samenleving dateert al van ver voor mijn verhuizing naar Huizen. Dat heeft alles te maken met de invloed van mijn moeder op mijn denkbeelden. Mijn vader verdiende de karige boterham; mijn moeder bestierde met strenge hand ons gezin. Zij was een dominante, onafhankelijke boerenvrouw met een groot hart, dat niet door iedereen op waarde werd geschat. Ook al omdat ze nogal zwijgzaam was. Zingen was haar lust en haar leven. Ze zong in een kerkkoor en luisterde de hele dag naar de muziek van het Leger des Heils. Ik heb van haar respect voor mijn medemens geleerd. "Leven en laten leven", was haar motto. Ook leerde ze me al vroeg dat ik mijn eigen bonen moest doppen. Die eigenschappen zag ik terug bij mijn nieuwe buurvrouwen.

Het kon me niet ontgaan dat het geloof een belangrijke plaats innam in hun leven. Zondags gingen de burens met de hele familie lopend naar de kerk en lag het leven stil in het dorp. Door mijn slaapkamerraam kwam het dwingende geluid van de kerkklokken binnen. Toen wij een uitnodiging kregen voor de doop van het jongste kind van onze overburen in de Nieuwe Kerk schrokken we van de boodschap van de preek, maar we durfden dat niet hardop te zeggen. We wisten dat het erbij hoorde.

Mijn volgende confrontatie met Huizer vrouwen vond plaats toen ik in 2002 lid werd van de Huizer gemeenteraad. Een derde van die raad bestond uit mijn seksegenoten. Zij bemoeiden zich vooral met onderwijs, cultuur, welzijn en zorg en lieten zich ook zien buiten de raadzaal. In de gemeenteraad zaten zowel binnen- als buitenluiers. Vooral in de christelijke fracties domineerden geboren en getogen Huizers. Politiek bedrijven vanuit een vaste geloofsovertuiging fascineerde me. Met een van de vrouwelijke CDA leden voerde ik bijzondere gesprekken. Helaas is zij een paar jaar geleden overleden. Overal in het openbare leven in het dorp ontmoette ik actieve vrouwen. Ze zijn bestuurders binnen de kerk, runnen organisaties op het gebied van kunst, cultuur en onderwijs, zetten zich in als vrijwilliger voor hun medemens. Vooral dit laatste aspect vind ik in Huizen heel bijzonder. In dit onderzoek probeer ik ook de herkomst van die sociale betrokkenheid te achterhalen.

Voor de identiteit van een mens is mede van invloed waar en hoe hij geboren is. Huizen heeft nu 42000 inwoners, maar dat zijn lang niet allemaal Huizers. In deze studie versta ik onder Huizers de mensen die in het dorp geboren zijn in families die al generaties lang in het dorp wonen. Je kan ze herkennen aan de namen die ze dragen, zoals Rebel, Westland, Kruijmer, Kos, Klein of Bout. Ze domineren er het openbare leven. Naar hun achtergrond ben ik op zoek gegaan.

Hier past een waarschuwing. Dit is geen vergelijkende studie. Ik zoek naar de bijzondere eigenschappen van de Huizer in het algemeen en de Huizer Vrouwen in het bijzonder. Ik neem voor lief, dat een aantal van die eigenschappen misschien ook van toepassing is op vrouwen uit omliggende gemeenten.

Voor een beeld van het leven in het dorp Huizen van rond 1900, toen er nog nauwelijks vreemdelingen in het dorp woonden, heb ik verslagen van raadsvergaderingen in de periode van 1900 – 1925 bestudeerd. Verder heb ik de verhalen gebruikt die Lenie Bos heeft opgetekend uit de mond van Huizers die de sluiting van de Zuiderzee nog hebben meegemaakt. En ik heb gekeken naar schilderijen en foto's van Huizer Vrouwen. Dat het beeld van de Huizer Vrouw nog steeds een belangrijke rol in het dorp speelt, valt ook af te leiden aan de populariteit van het wapen van Huizen in de figuur van het Huizer melkmeisje. Zij is in verschillende gedaanten te bewonderen in het dorp. Mijn bevindingen heb ik getoetst aan wat andere buitenstaanders hebben geschreven over het Huizer volkskarakter.

Al met al vertellen woord en beeld hoe binnen- en buitenluiers kijken naar de Huizer Vrouw. Het verrast me niet dat de beelden overeenkomen met mijn eigen bevindingen. Maar ik realiseer me dat hier wel eens de waarschuwing van Marguerite Yourcenar zou kunnen gelden, die in een levensbeschrijving drie curven ziet die elkaar voortdurend naderen en zich ook weer van elkaar verwijderen. Er zijn de feitelijkheden die je kunt waarnemen, er is de interpretatie en er is de werkelijkheid, die wij nooit zullen kennen. Misschien bestaat DE Huizer Vrouw niet en heb ik uiteindelijk niet meer gedaan dan een zoektocht beschrijven. Het zij zo.